

10-14-ONDERWIJS: WAAR BEGIN JE DAN?

Doorgaande ontwikkellijn po/vo

Scholen werken er hard aan om een goede aansluiting te vinden bij hun leerlingen. Initiatieven waarbij basisscholen en middelbare scholen sámen werken aan een doorgaande ontwikkellijn gaan nog een stap verder. Onderwijstrajecten speciaal gericht op 10-14-jarigen staan volop in de belangstelling. Margareth Arnts, procesbegeleider van een aantal van deze trajecten, geeft een inkijkje in de motieven en aanpak van de Dr. Lammerts van Buerenschool (LvB) en het Hendrik Pierson College (HPC) in Zetten. Samen zijn zij dit jaar gestart met het 10-14-onderwijsprogramma 'De Overstap'.

TEKST MARGARETH ARNTS
FOTOGRAFIE MARGREET VLOON, ZWOLLE

WAAROM 10-14-ONDERWIJS?

Hoe kunnen we leerlingen die nog niet toe zijn aan het voortgezet onderwijs meer tijd en ruimte geven om zich in hun eigen tempo te ontwikkelen? Hoe bieden we extra uitdaging aan leerlingen die verder in hun ontwikkeling zijn? Hoe stellen we voor alle 12-jarigen de selectie uit? En hoe gaan we om met de verschillende leerbehoeften en leerstijlen? Op deze vragen zochten de LvB en het HPC al langer een antwoord.

Jos Schoenmakers, directeur van de LvB, onderkent dat juist in groep 7 en 8 kinderen zich in een heel verschillend tempo ontwikkelen. 'Je hebt bloeiers, vroegbloeiers en laatbloeiers. Maar toch moeten ze allemaal op hetzelfde moment die ene beslissende stap maken: ga ik naar het vmbo, de havo of het vwo?'

'Dat selectiemoment willen we uitstellen tot op hun veertiende', vult Gijs Beekhuizen, rector van het HPC, aan. 'We ontwikkelen een onderwijsprogramma voor leerlingen van groep 7 tot en met groep 10 (klas 2 vo) dat aansluit bij hun ontwikkeling en belangstelling. De ontwikkeling van 21ste-eeuwse vaardigheden en ontwerpend en onderzoekend leren vormen de basis van het onderwijsconcept.'

Hij vervolgt: ‘In januari is het ontwikkelteam, bestaande uit de directie van de twee scholen, leerkrachten en staffunctionarissen, samen met procesbegeleider Margareth Arnts van MAPD Advies aan de slag gegaan met de waarom-vragen. *Waarom verliezen sommige kinderen hun motivatie in groep 7 en waarom zijn te veel leerlingen in klas 2 van het vo hun belangstelling in leren verloren? Liggt dat alleen aan het feit dat ze aan het puberen*

zijn of moeten we ook kijken naar het onderwijs dat wij hun bieden? Hoe organiseren we dat iedere leerling ruim de tijd krijgt om door te groeien in zijn eigen tempo en op zijn eigen ontwikkelniveau? Hoe is de aansluiting tussen de basisschool en de middelbare school, hoe zit het met de verwachtingen van de leerlingen en de ouders en maken we die waar? Het stellen van deze vragen was voor ons een eye-opener en zorgde voor energie om heel kritisch te kijken naar onze eigen onderwijsorganisatie en ons onderwijssysteem.’

DE FUNDAMENTEN VAN DE OVERSTAP

Het zoeken naar het antwoord op de vraag hoe wij de selectie op 12-jarige leeftijd kunnen uitstellen en tegemoet kunnen komen aan de verschillen tussen de leerlingen, heeft geleid tot de basisuitgangspunten van het onderwijstraject *De Overstap*. Het programma voldoet aan alle kerndoelen van groep 7 en 8 van het basisonderwijs en die van klas 1 en 2 van het voortgezet onderwijs. Daarnaast kunnen leerlingen een onderwijsprogramma volgen dat aansluit op hun kunnen, kennen en belangstelling. Binnen en naast het reguliere programma werken leerlingen aan de zogenoemde vier V's: Verdiepen, Verbreden, Verlengen, Versnellen, en kunnen zij hun talenten ontwikkelen door deel te nemen aan keuzeprogramma's. Deze keuzeprogramma's worden aangeboden op het LvB én op het HPC.

HYBRIDE ORGANISATIE

‘Het vo-onderwijs is in Nederland meestal verticaal of horizontaal georganiseerd. Bij een verticale organisatie zitten alle leerlingen van hetzelfde niveau bij elkaar in de klas (vmbo-havo-vwo). Bij een horizontale organisatie zitten leerlingen van dezelfde leeftijd, maar met verschillende niveaus bij elkaar in de klas. Zoals in de brede brugklas.

De Overstap wordt hybride georganiseerd: tijdens het vierjarige onderwijstraject zitten leerlingen met verschillende niveaus én met verschillende leeftijden bij elkaar in een groep en volgen ze verschillende onderwijsroutes. Niet het onderwijssysteem is be-

Leerlingen werken aan de vier V's: Verdiepen, Verbreden, Verlengen en Versnellen.

palend voor de onderwijsroute, maar de leervraag en leermogelijkheden van de leerling’, licht Margareth Arnts toe. ‘Dat dit heel veel betekent voor de organisatie en de logistiek van het onderwijs mogelijk duidelijk zijn. Temeer daar iedereen ook de visie deelt dat leerlingen van deze leeftijd behoefte hebben aan een eigen vaste basisgroep, waarin zij zich thuis voelen en gekend.’

COMMUNICATIE

Jos Schoenmakers: ‘Naar de ouders van groep 6 hebben wij het concept en de samenwerking van onze twee scholen gecommuniceerd als ‘de kers op de taart’. Ouders zitten immers niet te wachten op iets nieuws wanneer ze gewoon al jaren tevreden zijn over het onderwijs dat wij hier in Zetten bieden. Ouders willen gewoon de garantie dat er goed onderwijs gegeven wordt. Die zekerheid geven wij hun! Wij gaan niet een experiment aan met hun kind. Wel gaan we veel meer een beroep doen op hun betrokkenheid, omdat wij van mening zijn dat in de driehoek leerling-ouders-leerkracht nog veel te winnen valt.’

Ouders willen gewoon de garantie dat er goed onderwijs gegeven wordt.

Gijs Beekhuizen onderstreept dat het ontwikkelen van eigenaarschap over het eigen leren de kern van het onderwijsconcept is. ‘Wanneer je je onderwijsstructuur daarop aanpast en wanneer je de leerlingen begeleidt in het mógen en kunnen maken van keuzes, zijn zij zeker in staat om – veel meer dan nu – inhoud en vorm te geven aan hun eigen leerproces. Dat lukt ze niet zomaar.

VERS UIT HET REGEERAKKOORD (P. 9):

‘Sommige kinderen zijn gebaat bij een meer geleidelijke overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. De 10-14-scholen, een samenwerkingsvorm tussen basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs, voorzien in zo'n behoefte. Voor dergelijke vormen van samenwerking komt meer experimentele ruimte.’

Daar zullen wij als onderwijsverantwoordelijken een belangrijke coachrol in moeten spelen. Daar ligt een opdracht! De grootste uitdaging ligt niet bij de leerlingen, die willen wel. Maar lukt het onze docenten om de regie en de verantwoordelijkheid neer te leggen bij de leerlingen?

POSITION PAPER

‘De werkgroep heeft van begin af aan de visie, de bouwstenen van het programma, de organisatie-uitgangspunten en ‘de stip aan de horizon’ door mij als procesbegeleider vast laten leggen in een position paper’, vult Margareth Arnts aan. ‘Zie dat als een soort van ‘houvastpaper’: wat hebben we afgesproken en hebben we allemaal nog dezelfde denkrichting? Dat voorkomt dat we steeds dezelfde discussie voeren over de koers en de te zetten stappen. De position paper is ook het document dat kritisch gelezen kan worden door de klankbordgroep van ouders, de medezeggenschapsraad, de Raad van Toezicht. Met zo’n document communiceert iedereen in dezelfde taal.’

DE ZETTENSE MAAT

Jos: ‘We hebben de handschoenen opgepakt. De richting bepaald. Het enthousiasme georganiseerd. Nu moeten er ‘meer en meer pootjes gezet worden’ onder onze gedroomde samenwerking en ons concept voor het 10-14-onderwijs. We hebben nog geen kant-en-klaar programma, maar wel een gedeelde ambitie! We ontwikkelen dat op ‘de Zettense maat’. Dat betekent dat we niet harder lopen dan dat we kunnen, maar wel iedere stap verantwoord zetten. Zo gaan we de komende jaren *De Overstap* realiseren.’

Kijk voor meer informatie op www.10-14onderwijs.nl of neem contact op met:

- Jos Schoenmakers, directeur Dr. Lammerts van Buerenschol, e-mail directie@lvbueren.nl
- Gijs Beekhuizen, rector Hendrik Pierson College, e-mail g.beekhuizen@hpcnet.nl
- Margareth Arnts, MAPD Advies, e-mail m.arns@mapdadvis.nl

ACHT KRITISCHE SUCCESFACTOREN

1. Bestuurders zetten het 10-14-onderwijs op de kaart

Een voorwaarde om een groots traject te laten slagen is een krachtige bestuurder die de visie voor 100% uitdraagt en steunt.

2. Start interbestuurlijk of regionaal

Start kleinschalig met niet meer dan twee tot drie scholen. Wanneer de fundamenten ‘gebouwd zijn’ kan het succes verbreed worden naar andere belangstellende scholen.

3. Organiseer een betrokken ontwikkelgroep

Vernieuwingen in het onderwijs doorvoeren vraagt visie, doorzettingskracht, ontwikkeltijd en samenwerkzin. Alleen betrokken en enthousiaste leerkrachten kunnen het vliegwiel van deze kanteling van het onderwijs draaiende houden.

4. Waarom doen we het eigenlijk?

Het is van essentieel belang om het antwoord op de ‘waarom-vraag’ goed in beeld te hebben. Om zo met elkaar een gelijke focus te houden.

5. Investeer in de kennismaking met elkaar

De cultuur, wijze van (samen)werken en didactisch methodische aanpak van het basisonderwijs en van het voortgezet onderwijs verschillen van elkaar. Het is dan ook aan te bevelen om als verschillende ‘bloedgroepen’ voldoende tijd te nemen om elkaar te leren kennen.

6. Position paper

Bij de ontwikkeling van 10-14-onderwijs zijn veel stakeholders betrokken. Een position paper waarin helder staat verwoord welk onderwijstraject ontwikkeld wordt en hoe dit traject zich verhoudt tot ‘de reguliere onderwijstrajecten’ is een goede basis om gelijke verwachtingen te organiseren.

7. De driehoek leerkrachten-ouders-leerlingen

Een goede verbinding tussen leerkrachten, leerlingen en ouders is een kritische succesfactor wanneer je wilt inspelen op belangstelling, leer- en leefwerelden en talenten van leerlingen.

8. Zorg voor een onafhankelijke procesbegeleider/kwartiermaker

Wanneer professionals met verschillende disciplines samen iets ontwikkelen is een onafhankelijke procesbegeleider/kwartiermaker een voorwaarde voor succes.

